

La història amagada Mariano González



DE CASA D'ÒRFENES A TEMPLE DEL PATRIMONI CULTURAL

L'autor explica la trajectòria de la Casa de l'Ensenyança i com els esforços i la constància dels polítics d'un determinat moment van fer possible que aquest edifici singular siga hui patrimoni de la ciutat de Xàtiva i haja estat recuperat.



Fotografia de l'autor de l'interior de la Casa de l'Ensenyança de Xàtiva durant una de les etapes d'obres.

A proposta de **Felip V, Andrés Mayoral** ocupà l'arquebisbat de València els anys centrals del segle XVIII, de 1737 a 1769. En tan llarg pontificat li va donar temps a fer i desfer moltíssimes coses, com per exemple, per raons econòmiques, oposar-se a la recuperació de la seu bisbal de Xàtiva o, per motius polítics, ordenar als rectors de totes les parròquies de la diòcesi que abandonaren el valencià i empraren el castellà en els lli-

bres sacramentals. Per aquestes actuacions, ni Xàtiva ni els valencians hem d'agrair-li res. No obstant això, va ser una persona preocupada per la cultura, vist que a ell es deuen la biblioteca de l'arquebisbat i el museu diocesà. El seu nom va quedar lligat a la nostra ciutat gràcies a la creació d'una fundació docent per educar xiquetes òrfenes en l'edifici de la Casa de l'Ensenyança, -neva fer altre en València- construït al seu càrrec en el solar de la casa que es deia de l'Es-

paseta, on vivia un prestidigitador, junt la parròquia de Santa Tecla. I això sí ho hem d'agrair.

El fet va ser que els estatuts de la Fundació Mayoral no van especificar quins càrrecs o autoritats havien de formar-la en el futur, sinó que els va designar amb noms i cognoms, així que, en morir els titulars, ningú sabia com havia d'administrar-se allò. Aquell defecte garrafal va produir, durant més de cent anys, nombroses intervencions de les autoritats, de-

crets ministerials, ordres i disposicions que mai van funcionar. No exagerem si diem que la interessantíssima trajectòria de l'edifici i de la institució Mayoral dóna per a un llibre ben gros, impossible de resumir en aquestes poques ratlles que no són més que uns apunts per a curiosos.

En 1863, el governador va decidir que la fundació quedara conformada per la Casa de l'Ensenyança de València i la de Xàtiva, amb la consideració de filial; que fóra presidida per l'alcalde de València, i que l'ajuntament de la capital abonara al nostre una renda anual per al manteniment de l'edifici i pagament del jornal de les mestres. Tot i això, no es va resoldre l'embolic, perquè no existia *"documento alguno que deslinda-se los derechos de las casas de Valencia y de Xàtiva, y para determinar la porción de rentas para cada una"*. Més avant, acordaren que València pagaria a Xàtiva cada any 14.000 quinzens, quantitat que va romandre congelada durant segle i mig sense incrementar-la d'acord amb el cost de la vida. A més a més, en quan va poder, València es va fer amb la propietat del seu edifici per destinar-lo a Casa de la Ciutat i, no cal dir-ho, es va desentendre de les seues obligacions econòmiques amb el de Xàtiva.

► **Inscripció nul·la.** Enmig de tan gran desconcert, l'Ajuntament de Xàtiva va arribar a inscriure's l'immoble al seu nom, inscripció que l'Estat va declarar nul·la uns anys després. Ja durant la II República, el govern va confiscar la Casa de l'Ensenyança i la va adscriure a la Junta de Beneficència per a restituir les escoles, que era la finalitat per a la qual es va fer. Entre 1940 i 1946 es van dur a efecte quinze gestions de diversa naturalesa i ninguna eficàcia, les quals es van repetir en els anys seixanta, setanta i primers dels vuitanta. La Casa de l'Ensenyança s'havia convertit en una assignatura pendent

de la ciutat, que sempre l'havia ambicionat per als usos més diversos: presó de francesos en 1791, diputació provincial en 1821, institut durant la república, de nou institut fins l'any 1960, escola de mestria industrial, i escoles nacionals, com es deia abans, fins el 1982, en que va passar a un ús residual de magatzem municipal de trastos indescriptibles.

Com és ben sabut, un edifici tancat entra en un procés de deteriorament imparable, així que, en 1984, només es posaren en vigor les primeres transferències al Consell de la Generalitat Valenciana, moment en el que qui açò escriu era el responsable de tornar a intentar-ho, començarem a fer gestions per aconseguir la propietat a través d'una selva legal i dels entrebancs que suposa alienar un bé pertanyent a una fundació, nuc que va desfer la Conselleria de Cultura. Després, calgué acudir a l'alcalde de València, el qual ens va dirigir al regidor de cultura, i finalment acabarem al despatx de **Clementina Ròdenas**, regidora d'Hisenda, la qual, en acabar de repassar la relació de despeses fetes en Xàtiva per reparar i mantenir l'edifici des de 1934 en que l'Ajuntament de València havia deixat de pagar els 14.000 quinzens, va proposar que l'arquitecte municipal d'una i altra ciutat feren una valoració conjunta, i la quantitat que resultara com a valor de l'immoble, que va ser de cinc milions tres-centes mil pessetes, es pagara en vint-i-cinc anys en beques de llibres per a escolars de Xàtiva. I així ho van acordar els dos plenaries, arribant, per fi!, a mans de la nostra ciutat, com a edifici destinat a equipament social i cultural. Dins de poc, trenta anys després de les primeres gestions, rehabilitat, ampliat i modernitzat per a l'ús museístic, passarà a exposar part del patrimoni cultural de la ciutat, una finalitat docent, com pretenia el prelat, i si no benèfica, almenys beneficiosa.



FOC AMIC

Xavier Aliaga

sotalacreueta.blogspot.com

PROTESTAR ÉS EDUCATIU

B envolguda **Maria José Català**, consellera d'Educació, Cultura i Esport de la Generalitat: em prenc la llibertat de dirigir-me a tu, directament, per la cordial relació que tenim des de fa temps,

quan coincidíem en alguna tertúlia de televisió abans de què fores nomenada consellera. I perquè crec, honestament, que eres una de les persones del teu partit que encara no ha perdut el poc sentit comú que es conservava després de la nebulosa negra de **Francisco Camps**. Amb algun altre no perdria el temps, però a tu t'he de dir que la decisió del teu departament d'obrir un expedient informatiu

a un col·legi de Xàtiva perquè els seus alumnes protestaren davant el president de la Generalitat, **Alberto Fabra**, em sembla una decisió terriblement desafortunada i autoritària.

Desconec si els xiquets havien estat induïts pel professorat, que no ho crec, per les circumstàncies i pel número i edat variable de criatures en la protesta. Per ser l'hora del pati. En tot cas, però, això seria irrellevant: els menuts són esponges, encara que no ho creguem, assimilen el clima social, no són aliens. I són cada vegada més difícils d'enganyar i manipular. Aniria més

«Fomentar l'esperit crític, estar alerta davant les decisions dels governants, hauria de ser una de les funcions de l'escola»

enllà: fomentar l'esperit crític, estar alerta davant les decisions dels governants, hauria de ser una de les funcions de l'escola, no crear ciutadans acrítics i porucs, borregos, com feia el franquisme, una falta de cultura democràtica que encara estem pagant cara i que, d'alguna forma, ens ha conduït al pou negre i sense fons on estem.

Saps, consellera, quin és el fet més greu dels ocorreguts aquell

dia en Xàtiva? A falta de confirmar que algun policia local va intentar apagar els crits dels joves, el que sí és clar i està documentat és que un regidor popular, **Tono Vidal**, va gravar la protesta. Què pretenia amb això? A qui volia ensenyar el vídeo? Per què a l'hora d'escriure aquestes ratlles ningú no s'ha disculpat? Què és açò, un estat policial? Et demane, consellera, que arxives l'infamant expedient i que medites profundament sobre el que està passant. O pensarem que el futur del PP valencià, que tu encarnes, com a possible líder de futur, és tan trist i autoritària com el present. Atentament.